

literatuur

De Japanse minnaar, Isabel Allende, uitg. Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2015; ISBN 978 90 2842 621 4; 320 blz.; € 19,99;
De offers, Kees van Beijnum, uitg. De Bezige Bij, Amsterdam, 2014; ISBN 978 90 2348 758 6; 544 blz.; € 19,90.

Oorlogsverledenen van Japanners

tekst Marie Verheij
beeld AFP

Zeventig jaar geleden (op 6 en 9 augustus 1945) viel Amerika de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki met atoombommen aan. Kort erna capituleerde Japan en kwam er een eind aan de Tweede Wereldoorlog. Twee opvallende en zeer verschillende boeken spelen tegen het decor van Japan en de Tweede Wereldoorlog.

Het eerste boek is "De Japanse minnaar" van Isabel Allende. Allende (1942) heeft hiervoor een bijzonder thema gekozen, tegen de achtergrond van de Tweede Wereldoorlog in Polen/Europa, Japan en de Verenigde Staten. De auteur pendelt voortdurend heen en weer tussen twee vrouwen (Alma en Irina), twee minnaars (Ishimei en Seth) en twee geheimen (gerelateerd aan de wereld van nu).

Alma wordt als 9-jarig meisje in 1939 door haar ouders vanuit Polen naar een oom en tante in Los Angeles (VS) gestuurd om aan de nazi's te ontkomen. De zoon van de Japanse tuinman van haar oom wordt haar vriendje: Ishimei Fukuda. Ze krijgt ook een speciale band met neef Nathaniel.

Na de Japanse verrassingsaanval op de Amerikaanse marinebasis Pearl Harbor in 1941 worden alle Japanse immigranten in de Verenigde Staten geïnterneerd. Zo ook de familie Fukuda. Alma ziet Ishimei niet meer, hij wordt met zijn familie naar Topaz gedeporteerd. Daarvandaan schrijft Ishimei geen brieven naar haar, maar stuurt hij tekeningen die de censuur doorstaan.

Alma is zelf een vluchteling, haar neef Nathaniel Joods en Ishimei Japans, en dat brengt hen later, na de oorlog, bij elkaar. Alma krijgt een relatie met Ishimei. Ze raakt zwanger van hem, maar wil niet met hem trouwen. Ze besluit tot een abortus, maar laat die uiteindelijk toch niet uitvoeren. Ze treedt in het huwelijk met neef Nathaniel, die haar van de schande redt. Het kind wordt dood geboren. Vele jaren later pakken Alma en Ishimei hun verhouding weer op.

Geheim

Op hoge leeftijd neemt Alma haar intrek in het bejaardenhuis Lark House, waar de Moldavische Irina haar verzorgt. Deze Irina gaat op zoek naar het mysterie van Alma's verleden, bijgestaan door Alma's kleinzoon Seth, die natuurlijk verliefd op Irina is. Aan de hand van hun speurtocht krijgen ze zicht op de levens van Alma, Ishimei en Nathaniel. Tussen Seth en Irina bloeit er iets moois op, maar eerst moet ook Irina

zich bevrijden van een jarenlang bewaard geheim.

Allende verweeft de verschillende verhaallijnen met elkaar, waardoor het veel van de lezer vraagt om al die personages en hun ballast te volgen. Persoonlijk had ik meer willen weten van het lot van de Japanners in de VS, die zwaar werden gediscrimineerd. Allende licht slechts een tipje van de sluier op over het leven in Topaz.

De meerwaarde van dit boek ligt erin dat Allende laat zien dat de Amerikanen in Europa dan wel bevrijders waren, maar in hun achtertuin niet schroomden om Japanse medeburgers gevangen te zetten en hun levens te ruïneren. Rondom het kernverhaal schrijft Allende over de samenleving van nu: die van Irina. De slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog waren mensen die vervolgd werden vanwege hun etnische afkomst, de slachtoffers van nu zijn de Irina's die ten prooi zijn gevallen aan de macht van seks en internetpornografie.

Ondertussen houdt Allende, zelf ook een dagje ouder, een pleidooi voor ouderen. „De bejaarden hier vormden het onomstotelijke bewijs dat ouder worden, met al zijn gebreken, geen hinderpaal hoefde te zijn om je te vermaken en je partijtje in het concert des levens mee te blazen.”

Tribunaal

De indrukwekkende roman "De offers" van

Kees van Beijnum (1954) is gewijd aan het Tokiotribunaal, dat was opgericht om 28 Japanse oorlogsmisdadigers te berechten. Het proces duurde van 1946 tot 1948 en werd gehouden in de Japanse hoofdstad Tokio. Een van de rechters was een Nederlander: Bert Röling.

Van Beijnum voert in zijn roman drie personages op. De jonge rechter Rem Brink (gebaseerd op de polemoloog Bert Röling) moet zich een plaats bevechten tussen de andere rechters van het tribunaal. Hij ziet in dat niet iedereen die terechtstaat evenveel schuld draagt. De kopstukken over wie recht gesproken moet worden, hebben allemaal een andere rol gespeeld tijdens de oorlog, zodat het vonnis niet van tevoren kan vaststaan.

Brink, getrouwd en vader, krijgt in Japan een verhouding met Michiko, een Japanse vrouw die haar familie verloren heeft bij de bombardementen. Zij vindt tijdelijk toevlucht bij een Duitse dame van stand, bij wie zij les neemt in klassieke zang. Michiko heeft talent en wordt klaargestoomd voor een carrière in Europa. Als de verhouding met Rem Brink bekend wordt, wordt ze ontslagen.

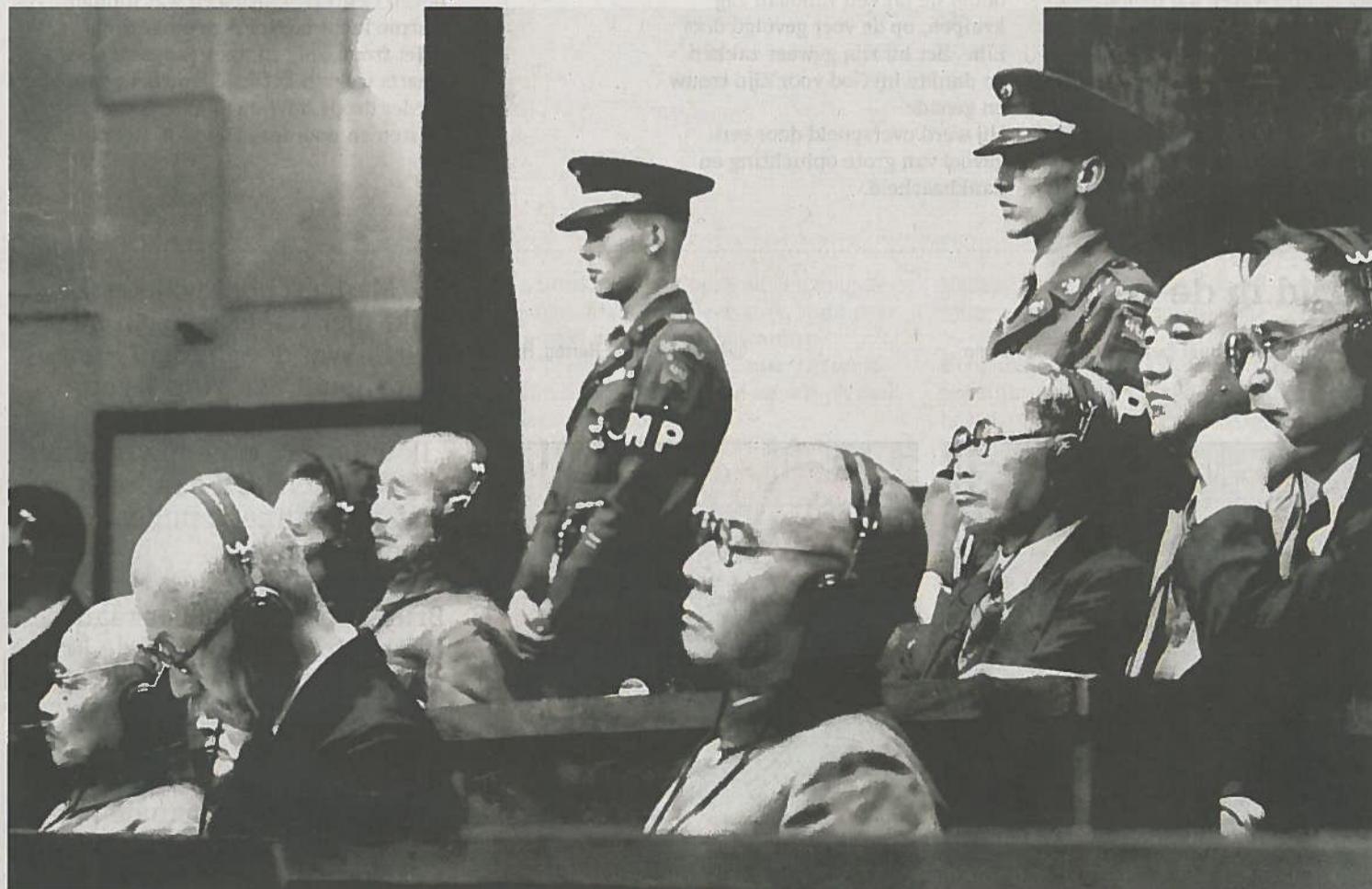
De derde figuur is de neef van Michiko, Hideki, die als soldaat getuige was van oorlogsmisdaden van de Japanners in China. Hij keert verminkt en getraumatiseerd terug in Japan. Niemand kijkt naar hem

om. Van dader wordt hij slachtoffer. Later, als hij naar zijn geboortedorp is teruggekeerd en getuige is van de verkrachtelingen door Amerikanen van vrouwen in zijn dorp, onder wie zijn zus, wordt hij weer dader en doodt hij de Amerikanen.

Goed en kwaad

De kracht van "De offers" is dat Van Beijnum door het gebruik van drie perspectieven de verschillende posities laat zien die mensen innemen in een wereld waarin de machtsverhoudingen snel verschuiven. Aan het eind van het boek gloort er voor iedereen een sprankje hoop. Van Beijnum slaagt erin een intrigerende historische context te koppelen aan hedendaagse vraagstukken die te maken hebben met oorlog en de complexe nasleep ervan.

Bij Van Beijnum komt de vraag naar goed en kwaad pregnanter naar voren dan bij Allende. In zijn boek gaat het indringend over zwart en wit, verliezers en winnaars, onrecht en rechtvaardigheid. Dat mis ik bij Allende. Haar bestsellers worden door velen aangeprezen als meeslepend. Dat mag waar zijn, ik ben niet bijzonder gecharmeerd van haar werk, dat je onder de noemer van het magisch realisme mag scharen. Ze bedient zich zo kwistig van barokke taal dat je er op een gegeven moment moe van wordt. Geef mij maar de sobere taal van Kees van Beijnum.

De roman "De offers" speelt rondom het Tokiotribunaal (1946-1948), dat was opgericht om 28 Japanse oorlogsmisdadigers te berechten.